

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Käyttökokemuksia tukiviittomien itsenäisestä
opiskelusta VINSKI-videomateriaalin avulla Lak-
kamaan asumisyksikössä**

Tiina Maja, Sara Turula

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 4 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tiina Maja, Sara Turula	Sivumäärä 35 ja 6 liitesivua
Työn nimi Käyttökokemuksia tukiviittomien itsenäisestä opiskelusta VINSKI-videomateriaalin avulla Lakkamaan asumisyksikössä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Putkonen-Kankaanpää	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Eteva kuntayhtymä, Marja Rees	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Lakkamaan asumisyksikön ohjaajien ja tukiviittomista hyötyvien asukkaiden välistä kommunikaatiota. Lakkamaan asumisyksikkö on osa Etevan Raaseporin asumispalveluita. Valmistimme heille opinnäytetyömme produktina räätälöidyn, itsenäisesti opiskeltavan, videopohjaisen VINSKI-verkkomateriaalipaketin.</p> <p>Järjestimme asumisyksikössä työskenteleville ohjaajille materiaalin käyttökoulutuksen ja heidän tehtävään oli opiskella itsenäisesti materiaalin sisältämät viittomat viiden viikon aikana. Tämän jälkeen teetimme heille kyselyn, jossa tiedustelimme heidän käyttökokemuksiaan liittyen VINSKlin. Lisäksi havainnoimme asumisyksikön arkea viittomakommunikaation käytön näkökulmasta.</p> <p>Päätimme havainnoida Lakkamaan arkea, sillä tällä menetelmällä saimme seurata mahdollisimman autenttisia kommunikaatiotilanteita ohjaajien ja asukkaiden välillä. Havainnoimalla huomasimme, että osa ohjaajista käyttää viittomia puheen tukena ja osa ei. Suurin osa ohjaajista koki itseopiskeltavan materiaalin laajuuden riittäväksi. Tämän materiaalipaketin lisäksi useat kyselyyn vastanneista toivoivat opetusta tai ohjausta itsenäisen opiskelun tueksi.</p> <p>Kyselyn ja havainnoinnin kautta hankitut tutkimustulokset eivät ole suoraan yleistettävissä vastaaviin asumisyksikköihin. Tuottamamme materiaali valmistettiin Lakkamaan toiveet huomioon ottaen. Tulokista voidaan saada apua vastaavan materiaalin tuottamista suunnitellessa.</p> <p>Toivomme opinnäytetyömme produktin sekä tutkimustuloksen vaikuttavan positiivisesti Lakkamaan asumisyksikön kommunikoinnin haasteisiin. Tarkoituksena on, että tuottamamme materiaali jää ohjaajien käyttöön ja sitä hyödynnetään osana uuden työntekijän työhön perehdytystä. Opinnäytetyömme on yksi tapa toteuttaa itseopiskeltava verkkomateriaali. Tulevaisuudessa teknologiset mahdollisuudet viittomien opettamisessa ja opiskelussa tulevat kasvamaan laitteistojen ja yhteyksien kehittyessä. Työstämme saa esimerkkejä videomateriaalin tuottamisesta verkossa.</p>	
Asiasanat puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio, itsenäinen opiskelu, verkko-oppimateriaali, perehdytys	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpretation

ABSTRACT

Author Tiina Maja, Sara Turula	Number of Pages 35 + 6
Title User experiences on the independent study of support signs with the aid of VINSKI video material at Lakkamaa housing unit	
Supervisor(s) Hanna Putkonen-Kankaanpää	
Subscriber and/or Mentor Eteva kuntayhtymä, Marja Rees	
<p>Abstract</p> <p>The objective of this thesis is to improve the fluency of sign supported communication between the instructors and those residents of the Lakkamaa housing unit who benefit from the use of support signing. The Lakkamaa housing unit is a part of the residential services provided by Eteva at Raasepori. As a product of our thesis we supplied them with a tailored, video based VINSKI online material package which is suitable for self-study.</p> <p>We provided the instructors working at the housing unit with user training on the VINSKI material. Their task was to independently study the signs included in the material during a five week period. After this period we undertook a survey in order to evaluate their user experiences in relation with VINSKI. Furthermore, we observed everyday life at the housing unit from the perspective of the utilisation of sign supported speech.</p> <p>We decided to observe the daily life at Lakkamaa as this method enabled us to follow communication between instructors and residents in situations that were as authentic as possible. Through observations we found out that some of the instructors use signs to support speech and some of them do not. Most of the instructors found the self-study material to be sufficiently extensive. In addition to this material package, several respondents wished for instructions or guidance to support their independent study.</p> <p>Research results gained through both the survey and our observations cannot be directly generalised to other corresponding housing units. Requests from Lakkamaa were taken into consideration in the creation of the material we produced. However, the results can be used for guidance when planning the production of similar materials.</p> <p>We hope that the product and research results from our thesis will positively affect the challenges faced with communication at the Lakkamaa housing unit. Our aim is for the material we produced to remain available to instructors and for it to be utilised as part of the orientation of new employees. Our thesis is a way of implementing the self-study material available online. In the future, as appliances and connections progress, there will be an increase in the technological opportunities available for teaching and studying sign language. Our work provides examples of the production of video material on the internet.</p>	
Keywords Augmentative and Alternative Communication, independent study, e-learning material, introduction	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA	6
2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	6
2.2 Tilaaajan esittely	7
2.3 Työn rakenne	8
3 KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN KOMMUNIKOINTI JA VUOROVAIKUTUS	9
4 VAIHTOEHTOISET KOMMUNIKOINTIKEINOT	10
4.1 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi	11
4.2 Kieliryhmät	12
4.3 Tukiviittomat	13
4.4 Tukiviittomien käyttö Lakkamaan asumisyksikössä	14
5 VERKKOMATERIAALI	15
5.1 Itsenäinen opiskelu verkossa	16
5.2 Itsenäinen opiskelu osana työhön perehdytystä	17
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
6.1 Tutkimusmenetelmät	19
6.2 Produkti	20
7 TULOKSET	21
7.1 Ohjaajien kokemuksia VINSKI-materiaalin hyödyllisyydestä	22
7.2 Ohjaajien kokemuksia VINSKI-materiaalin käytöstä	24
7.3 Käyttökoulutuksen vaikutukset	26
8 POHDINTA	28
8.1 Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden arviointia	31
8.2 Jatkotutkimusehdotuksia	33
LÄHTEET	34
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Toimivassa vuorovaikutusympäristössä kaikilla on mahdollisuus ilmaista itseään ymmärrettävästi. Osa henkilöistä, jotka eivät kommunikoi puheella, käyttävät puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Tässä opinnäytetyössä olemme keskittyneet viittomien käyttöön, jolla tuetaan viestin ymmärtämistä vuorovaikutustilanteissa.

Meillä opinnäytetyön tekijöillä on kokemusta vammaistyöstä. Työskennellessämme kehitysvammaisten ohjaajina olemme havainneet aikuisten kehitysvammaisten kommunikaatioon liittyviä erityispiirteitä. Toinen tämän opinnäytetyön tekijöistä on työskennellyt Etevan asumisyksikössä Raaseporissa. Eteva kuntayhtymä on opinnäytetyömme tilaaja.

Työssämme olemme halunneet selvittää millä tavalla videopohjainen opiskelumateriaali soveltuu itsenäiseen viittomien opiskeluun. Internetissä toimivat videomuotoiset opiskelumateriaalit ovat nykyisin mahdollisia, sillä internet on saatavilla lähes kaikkialla. Suunnittelimme asumisyksikön käyttöön VINSKI-materiaalin: Viidessä viikossa viittomilla vipinää viestintään. Produkti on jaettu viiteen viikon mittaiseen opiskelukokonaisuuteen ja sen tarkoitus on tulevaisuudessa toimia osana uusien ohjaajien työhön perehdytystä. Pidimme ohjaajille käyttökoulutustilaisuuden, jossa ohjasimme heitä materiaalin käytössä.

Opinnäytetyöhömmme sisältyy ohjaajille teettämämme kysely VINSKIn käyttökokeuksista ja kommunikointitilanteiden havainnointi asumisyksikössä. Salenius ja Aura (2012) ovat tutkineet opinnäytetyössään viittomien käytön lisääntymistä asiakkaiden kanssa tukiviittomakurssin myötä. Tutkimuksessamme viittomien käytön havainnointi kommunikaatiotilanteissa Lakkamaan asumisyksikössä ja tuottamamme materiaalin hyödyllisyys ovat tärkeitä näkökulmia.

Opinnäytetyössämme olemme monipuolisesti tarkastelleet kehitysvammaisten henkilöiden vuorovaikutusta ja vaihtoehtoisia kommunikointikeinoja. Tämän lisäksi olemme keskittyneet itsenäiseen opiskeluun verkossa ja perehdytyksen näkökulmaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA

Kuten johdannossa totesimme, meillä on työhistoriamme kautta kokemusta erilaisista kommunikaatiotilanteista. Olemme tottuneet käyttämään erilaisia kommunikointikeinoja ja ymmärtäneet, miten kehitysvammaisen henkilön kommunikointi on yksilöllistä. Halusimme oppia aiheesta lisää ja tuottaa materiaalin, jonka vaikutuksen vuorovaikutukseen voisi nähdä konkreettisesti. Tässä kappaleessa esittelemme työmme tavoitteita ja tutkimuskysymykset. Lisäksi kerromme työmme tilaajasta, Eteva kuntayhtymästä ja työmme rakenteesta.

2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda toimiva itseopiskeltava viittomien opiskelumateriaali ja sitä kautta tarjota mahdollisuus viittomakommunikaation kehittymiselle Lakkamaan asumisyksikössä. Toivomme VINSKIn toimivan jatkossa työpaikalla osana työhön perehdytystä.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

1. Miten ohjaajat kokivat itseopiskeltavan videomateriaali VINSKIn kehittäneen kommunikaatiota ohjaajien ja viittomien käytöstä hyötyvien asiakkaiden välillä Lakkamaan asuntolassa?
2. Miten ohjaajat kokivat VINSKI-materiaalin käytön viittomakommunikaation oppimisessa?

3. Vaikuttiko VINSKIn käyttökoulutukseen osallistuminen materiaalin käyttöön?

2.2 Tilaajan esittely

Opinnäytetyömme tilaaja on Raaseporin asumispalvelut, joka on osa Eteva kuntayhtymää. Eteva on Uudenmaan ja Etelä-Hämeen erityishuoltopiirin alueilla vammaispalveluita tuottava yritys (kuvio1). Kuntayhtymällä tarkoitetaan sitä, että 47 Etelä-Suomen kuntaa järjestävät yhteisesti erityistä tukea tarvitseville henkilöille palveluita. Kuntien alueella elää yhteenlaskettuna noin 1,3 miljoona asukasta. Palveluita tuotetaan noin 2000 vammaiselle ja kehitysvammaiselle henkilölle, mutta myös mielenterveyskuntoutujille sekä muille erityistä tukea tarvitseville. (Eteva kuntayhtymä 2014.)

Etevassa työskentelee 1300 henkilöä ja toimipaikkoja on yli 150. Suurin osa työntekijöistä toimii asiakaspalvelutehtävissä asiantuntijoina, asumispalveluissa tai työ- ja päivätoiminnassa. Asumispalveluasuntoja on noin 1000 ja työ- ja päivätoimintapalvelun asiakkaita on noin 1000. (Eteva kuntayhtymä 2014.)

Kuvio 1. Etevan omistamat kunnat ja toimipisteet (Eteva kuntayhtymä 2014.)

Etevan periaatteisiin sisältyy mahdollisuus järjestää vammaiselle henkilölle hänen kotipaikkaansa lähellä oleva, yksilöllisesti hänen tarpeitaan vastaava asumismuoto tarvittavine tukipalveluineen. Niillä tuetaan hänen itsenäisyyttään ja mahdollisuuksiinsa osallistua yhteiskuntaan. (Eteva kuntayhtymä 2014.)

Raaseporin asumispalveluissa, Lakkamaan asumisyksikössä asuu aikuisia henkilöitä, joilla on kehitysvamma. Heillä jokaisella on yksilölliset tarpeet liittyen kommunikointiin. Lakkamaan asumisyksikön työntekijöistä käytetään nimikettä ohjaaja. Ohjaajat keskustelevat raporteilla kahdesti työpäivän aikana vuoronvaihtumisen yhteydessä asukkaisiin ja kyseiseen vuoroon liittyvistä asioista. Turulan työskennellessä Lakkamaalla on raporttien yhteydessä usein keskusteltu kommunikointiin liittyvistä haasteista.

2.3 Työn rakenne

Seuraavassa luvussa esitellään kehitysvammaisen henkilön kommunikointia ja vuorovaikutusta. Osa heistä kommunikoi puheella, osa käyttää vaihtoehtoisia kommunikointikeinoja, joita on esitelty kappaleessa neljä. Korostamme työssämme viittomien käyttöä, sillä VINSKI-produktimme sisältää viittomia. VINSKI on suunniteltu itsenäistä opiskelua varten. Materiaali toimii internetissä, jolloin sitä voi käyttää missä vaan, missä internet on saatavilla. Opinnäytetyössämme kerromme verkkomateriaalista ja itsenäisestä opiskelusta. Lisäksi olemme käsitelleet perehdytystä, sillä toivomme opinnäytetyön produktin jäävän osaksi Lakkamaan työhön perehdytystä. Näin uusille työntekijöille kerrottaisiin VINSKistä ja se olisi heti osana uuden työntekijän työtehtäviä.

3 KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN KOMMUNIKOINTI JA VUOROVAIKUTUS

Kommunikoinnilla tarkoitetaan viestintää, joka syntyy tarpeesta olla vuorovaikutuksessa toisen kanssa. (Huuhtanen 2011a, 14.) Meillä jokaisella on oikeus tulla kuuluksi ja ymmärretyksi. Kehitysvammaisella, jolla on puheen tuottamisen tai ymmärtämisen vaikeus, tämä oikeus toteutuu kokemuksemme mukaan hyvin vaihtelevasti. Suomen perustuslaissa (11.6.1997/731) mainitaan:

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Nykyisin lapsuudessa tämä oikeus yleensä toteutuu, sillä kommunikaation ja vuorovaikutuksen kuntoutukseen on paneuduttu ja perheet ovat saaneet tukea arkipäiväisen kommunikoinnin helpottamiseksi. Aikuisilla, yli 40-vuotiailla henkilöillä, joilla on kehitysvamma, ei valitettavasti ole ollut mahdollisuutta opiskella puhetta korvaavia kommunikaatiomenetelmiä opintojensa yhteydessä ja aikuisiällä maksusitoumusten saaminen tähän on ollut vaikeaa. (Henkilökohtainen tiedonanto, Marja Rees, 17.4.2014). He, jotka eivät kommunikoi puheella tai puheen ymmärtäminen on vaikeaa, saattavat jäädä kommunikaatio-haasteiden ympäröimäksi muutettuaan asuntolaan, mikäli henkilökunnalta puuttuu taito käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja.

Kehitysvammaisuuteen liittyy usein puheen kehityksen viivästymistä ja erityisvaikeuksia. On tärkeää, että ympäristö on kiinnostunut henkilön kommunikaatiosta. Kommunikaation apuna voidaan käyttää puhetta korvaavia menetelmiä. Se edellyttää sanojen muuttamista symboleiksi kuvia tai viittomia hyödyntämällä. Aivan alkeellisiinkin kommunikaatioyrityksiin tulee vastata, jolloin kommunikoija saa lisää motivaatiota kommunikaatioyrityksilleen. Mikäli kommunikaatioon ei vastata, voi motivaation heikkeneminen vaikuttaa hidastavasti tai estävästi puheen kehitykseen. (Kaski 2009, 195–196.)

Monet kehitysvammaiset eivät aina pysty ymmärtämään ympäristöstä saatua informaatiota. Ympäristön tulisi muokata ilmaisuaan vastaanottajalle sopivaksi, mutta kaikki eivät välttämättä osaa niin tehdä. Myös kehitysvammaisen ymmärtäminen voi olla vaikeaa. (Launonen 2007, 144.) Kehitysvammaisen lapsen vuorovaikutus voi useimmiten olla hidasta. Esimerkiksi vaikeasti kehitysvammaiset lapset saattavat reagoida hitaasti toisiin ihmisiin. He voivat myös tarvita ajan lisäksi suurempia ärsykeitä kommunikoidakseen. Toisen osapuolen on tunnistettava nämä tarpeet kommunikation sujumiseksi. Joskus aikuisen voi olla haastava yrittää mukautua lapsen kommunikaatiotarpeisiin. Aina ei tiedetä, miten tulisi toimia. Lapselle läheiset ihmiset, esimerkiksi omat vanhemmat, oppivat yleensä tunnistamaan lapsensa kommunikaatiotarpeet ja -tavat. Vanhemmilla on luonnostaan valmiudet kommunikointiin oman lapsensa kanssa, oli lapsi sitten kehitysvammainen tai ei. (Launonen 2007, 80.)

4 VAIHTOEHTOISET KOMMUNIKOINTIKEINOT

Vaihtoehtoisilla kommunikointikeinoilla tarkoitetaan viestimistapoja, jotka perustuvat muuhun kuin yleisimmin käytettyyn menetelmään eli puheeseen. Vaihtoehtoisten kommunikointikeinojen käyttäjät kuuluvat useimmiten joihinkin erityisryhmiin, joissa esiintyy kuulemisen tai puheentuottamisen haasteita. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 20; Huuhtanen 2011a, 15.)

Tolvanen (2009, 109) kuvaa pienen lapsen ei-kielellisiä keinoja olla yhteydessä vanhempiinsa. Nämä keinot liittyvät kehonkieleen, eleisiin ja intonaatioihin. Lapsen kasvaessa nämä ilmaisumuodot eivät riitä vastaamaan kommunikointitarpeisiin. Kuuloon tai puheentuottamiseen kytkeytyvien häiriöiden eristäessä yksilön ympäristöstään on löydettävä menetelmä, jonka avulla lapsi voi ilmaista tarpeitaan sekä niitä asioita, jotka eivät ole lähietäisyydellä. Toisinaan tästä kommunikointikeinosta muodostuu pysyvä tapa toimia vuorovaikutteisesti ympäristön kanssa aikuisenakin.

Kommunikointikeinoja on jaoteltu näkökulmasta riippuen erilaisiin ryhmiin. Tässä opinnäytetyössä on käytetty jakoa puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikointimenetelmiin, joka on yksi tapa erotella käytettäväksi menetelmiksi sopivia tapoja ilmaisuun silloin kun puhe on epäselvää tai puheen ymmärtäminen on vaikeaa. Myös jako avusteiseen ja ei-avusteiseen kommunikointiin on käytetty menetelmä etenkin silloin, kun kuvaillaan millä keinoin kommunikoija itse tuottaa viestinsä. (Huuhtanen 2011a, 15.)

4.1 Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi

Lakkamaan asumisyksikön asukkaiden kommunikaatiotavat vaihtelevat paljon. Osa kommunikoi puheella, osa viittomia käyttäen ja osa hyöttyy kommunikoidessaan sekä puheen että viittomien käytöstä samanaikaisesti.

Puhetta tukeva kommunikointi noudattaa usein puhutun kielen periaatteita, mutta viestiä vahvistetaan visuaalisin keinoin. Viittominen puhuttaessa samanaikaisesti parantaa viestin ymmärrettävyyttä. Korvaava kommunikointi sananmukaisesti täydentää tai korvaa täysin puhutun kielen. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 20; Huuhtanen 2011a, 15.) Lakkamaan asumisyksikössä käytetään tukiviittomia sekä tukevana että korvaavana menetelmänä. Havaintojen perusteella pääkommunikointikeinona käytetään puhetta. Ohjaajat puhuvat asukkaille, osa ohjaajista viittoo puheen tukena tai vaihtoehtoisesti ilman ääntä.

Puhetta tukevat ja korvaavat, Augmentative & Alternative Communication, niin kutsutut AAC-menetelmät, perustuvat manuaalisiin, graafisiin tai kosketeltaviin symboleihin. Manuaalisilla symboleilla tarkoitetaan viittomia, käsillä tehtäviä merkkejä. Graafiset merkit sisältävät kuvakommunikaatiossa käytettävät materiaalit sekä bliss-symbolit. Kosketeltavat merkit voivat olla minkä muotoisia tahansa ja ovat useimmiten valmistettu puusta tai muovista. Vaihtoehtoja kommunikointiin on monia, joista olisi löydettävä yksilöllisesti jokaiselle sopivin menetelmä, tai mahdollisesti erilaisten keinojen yhdistelmä. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 20.) Lakkamaan asumisyksikössä hyödynnetään esinekommunikaatiota. Asukkaalle annetaan vaippa käteen ennen vaipanvaihtoa, jolloin syntyy ymmärrys siitä, mitä tapahtuu seuraavaksi. (Henki-

lökohtainen tiedonanto, Marja Rees, 17.4.2014.) Opinnäytetyössämme keskitymme tukiviittomiin, sillä tilaajan tarve painottuu kyseiseen osa-alueeseen.

4.2 Kieliryhmät

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä käyttävät henkilöt voidaan jakaa kolmeen ryhmään sen perusteella, mikä kommunikoinnin päätehtävä on, eli kuinka paljon he tarvitsevat näitä menetelmiä. Yhteistä kaikille on se, että heidän puheensa ei ole kehittynyt tavallisesti tai he ovat menettäneet puhekykynsä. Jokainen ryhmä erottuu toisistaan tavalla, joka on riippuvainen siitä, kuinka ryhmään kuuluvat henkilöt ymmärtävät kieltä ja mitkä ovat heidän edellytyksensä käyttää kieltä myöhemmin elämässään. Ryhmät ovat nimeltään ilmaisukieliryhmä, tukikieliryhmä ja korvaavan kielen ryhmä. (von Tetzchner & Martinsen 2000, 80.)

Ilmaisukieliryhmään kuuluville henkilöille pyritään löytämään puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomuotojen valikoimasta sellainen kommunikointimenetelmä, jota he voivat käyttää pysyvästi kaikissa tilanteissa läpi elämänsä. Kuntoutuksessa nousee esille henkilön käyttämän kommunikaatiomuodon ja ympärillä olevien ihmisten käyttämän puhutun kielen välinen suhde. Tämän vuoksi kuntoutuksessa saatetaan opettaa myös kirjoitetun kielen ymmärtämistä. Viittomia käytettäessä voidaan opettaa myös viittomien ymmärtämistä, mikäli lapsi ei elä viittomakielisessä ympäristössä ja sitä kautta luonnostaan opi ymmärtämään viittomia. (mt., 80.)

Tukikieliryhmään kuuluvat voidaan jakaa erikseen kahteen alaryhmään: kehityksellinen ryhmään ja tilanteiseen ryhmään. Henkilöt, joiden voidaan ajatella kuuluvan kehitykselliseen ryhmään, keskittyvät kuntoutuksessaan puheen kehittämiseen. Toisin kuin ilmaisukieliryhmässä, tähän kuuluvat henkilöt käyttävät puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimuotoja vain väliaikaisesti. Tilanteiseen ryhmään kuuluvat sellaiset henkilöt, joiden on vaikea tuoda itseään ymmärretyksi, vaikka he ovat oppineet puhumaan. Hei eivät käytä puhetta korvaavaa kommunikointimuotoa pääkommuni-

kointimuotonaan, vaan käyttävät lisäksi puhetta. Kuntoutuksessa painotetaan sitä, että lapsi oppii ymmärtämään missä tilanteissa häntä ei ymmärretä ja miten hän voi käyttää puhetta tukevia kommunikaatiomenetelmiä tullakseen ymmärretyksi erilaisissa ympäristöissä vieraiden henkilöiden kanssa. (mt., 80–82.)

Korvaavan kielen ryhmään kuuluvat henkilöt käyttävät puhetta korvaavaa kommunikaatiomuotoa läpi elämänsä. Heidän kanssaan vuorovaikutuksessa olevat henkilöt käyttävät myös samaa kommunikointimenetelmää. Yleensä tähän ryhmään kuuluvat henkilöt eivät käytä puhetta lainkaan kommunikoidakseen tai käyttävät sitä hyvin vähän. Kuntoutuksen tavoitteena onkin luoda puhetta korvaavasta kommunikointimenetelmästä heidän äidinkieltensä. Kommunikointimuotoa voidaan käyttää täysin irrallaan puheesta. (mt., 83.)

Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointimenetelmien on tarkoitus auttaa niitä käyttäviä henkilöitä kommunikoimaan muiden ihmisten kanssa. (mt., 80). Tämä oli yksi syy, miksi halusimme toteuttaa VINSKI-produktin. Halusimme tarjota mahdollisuuden tukiviittomien itsenäiseen opiskeluun ja sitä kautta tavoittelimme, että viittomakommunikaatio Lakkamaan asumisyksikössä kehittyisi.

4.3 Tukiviittomat

Tukiviittomilla tarkoitetaan viittomakielestä lainattujen viittomien käyttämistä puheen rinnalla. Viittomakielen säännöt, kuten suomen kielestä poikkeava lauserakenne jää pois ja viittomia käytetään korostamaan puhutun viestin sisältöä. Tukiviittomista on käytetty myös termejä puhetta vahvistavat viittomat, selkoviittomat ja avainviittomat. (Huuhtanen 2011b, 28.)

Lakkamaan asumisyksikköön tuottamamme produkti on suunniteltu ohjaajien viittomien käyttämisen, muistamisen sekä oppimisen avuksi. Huuhtasen (2011, 27) mukaan viittomien käyttäminen on yksinkertaista verrattuna graafisiin tai kosketeltaviin merkkeihin, sillä ne ovat aina mukana. Mikäli viittomien käytölle ei ole esteitä, ne muodostavat luonnollisen kommunikointivälineen, sillä kehomme, ilmeemme sekä eleemme ovat aina käytettävissämme. Mikäli kuulon varassa toimiminen on haasteel-

lista, viittomien käyttäminen muuttaa arkisen kommunikoinnin sujuvammaksi. (Laurén 2011, 7).

Viittomat muokkaavat puheen havainnolliseksi sekä hidastavat puhenopeutta viittojan valitessaan puheen tukena käytettäviä viittomia. Samaan aikaan ylimääräiset, viestin välittämisen näkökulmasta epäolennaiset sanat jäävät pois puheesta, mikä helpottaa ymmärtämistä. (Tolvanen 2009, 110.) Viittomat muodostuvat käsimuodosta, liikkeestä, viittoman paikasta viittomatilassa sekä käden orientaatiosta suhteessa kehoon. (Haaksilahti & Laatikainen 2012, 147.)

Viittomia on olemassa runsaasti, mutta kaikkia ei tarvitse oppia kerralla. Jo pienellä määrällä viittomia pääsee hyvään alkuun ja kommunikaatio muuttuu luontevammaksi. Viittomien käyttäminen on tärkeää, jotta niistä muodostuu luonnollinen tapa kommunikoida. (Laurén 2011, 7.)

4.4 Tukiviittomien käyttö Lakkamaan asumisyksikössä

Viittomakielentulkki on käynyt Lakkamaan asumisyksikössä opettamassa viittomia ohjaajille joka toinen vuosi. Opetukseen ovat osallistuneet kaikki ohjaajat kolmena erillisenä 45 minuutin kestoisena opetuskertana. (Henkilökohtainen tiedonanto, Marja Rees 2014.) Henkilökunta on toivonut opetuksen tueksi materiaalia, joka ei perustuisi paperilla olevaan piirrettyyn malliin. Heidän kokemuksensa mukaan viittoma, jota ei ole käyttänyt vähään aikaan, unohtuu herkästi. Viittomakuvan etsimistä kansiosta ja oikean käsimuodon sekä liikeradan hahmottamista kuvan perusteella ei ole koettu motivoivaksi tavaksi sen hitauden vuoksi.

Lakkamaan asumisyksikössä on käytössä useita vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä. Arjen viestintää selkeytetään käyttämällä viittomia ja esimerkiksi viikko-ohjelmaa tukemassa voidaan käyttää kuvia. Ohjaajat voivat halutessaan valita työvuoronsa ajaksi avaimiinsa kiinnitettävän lenkin, jossa useita kuvia. Kuvia voi käyttää viittomien kanssa yhdessä ja siten tukea sanallisen viestin ymmärtämistä. Yhdellä

asukkaalla on lisäksi kuvalliseen kommunikointiin perustuva kommunikointilaite, hän käyttää viittomia ja tarvittaessa pyrkii kirjoittamalla selventämään tarpeitaan.

Lakkamaalla viittomakommunikaation tekee haastavaksi se, että eräällä viittovalla asukkaalla on käytössään omia viittomia. Hän viittoo esimerkiksi viittoman KOTI eri tavoin verrattuna kiinteisiin, viittomakielessä käytettäviin viittomiin. Kiinteässä viittomassa käsillä tuotettu muoto on sovittu tarkoittavan tiettyä asiaa. (Jantunen 2003, 14). VINSKI sisältää viittomakielestä lainattuja kiinteitä viittomia. Asukas ymmärtää viittomakielen mukaisia viittomiakin, mutta kommunikoidessaan käyttää osaksi omia viittomiaan, jolloin työntekijät eivät välttämättä ymmärrä mitä hän tarkoittaa.

Viittomien opiskeleminen kirjoista ja kuvista on haasteellista. Viittomat koostuvat käsin tehtävistä merkeistä ja käyttävät hyödykseen tilaa sekä liikettä. Tämän vuoksi piirretyistä viittomakuvista on vaikea päätellä viittomaa, jos sitä ei ole nähnyt tai itse viittonut. Kuvat toisaalta voivat toimia hyvin muistin tukena. (Huuhtanen 2011b, 29.) Juuri tästä syystä viittomien opiskeleminen kuvien avulla on koettu asumisyksikön ohjaajien mielestä haasteelliseksi, sillä niiden perusteella on vaikea hahmottaa käsien asentoa ja viittomien liikeratoja.

Viittomien opettelua ja muistiin palauttamista varten tuotimme asumisyksikköön viittomista koostuvan videomateriaalin. Paikkakunnalla ei ole lähiaikoina järjestetty kursseja, joilla voisi opiskella tukiviittomia. Mikäli vuorotyössä työskentelevät ohjaajat tarvitsevat tukiviittomaopetusta, on käytännöllisin vaihtoehto tilata opettaja työpaikalle. Tukiviittomien opiskelun näkökulmasta joustavasti käytettävissä oleva videopohjainen verkkomateriaali on asumisyksikössä toimiva vaihtoehto. Kaikkien työntekijöiden osallistuminen asumisyksikön ulkopuoliselle kurssille yhtäaikaaisesti on haasteellista, koska yksikössä työskennellään vuorokauden ympäri.

5 VERKKOMATERIAALI

Verkkomateriaalilla voidaan teknisesti tarkoittaa www-selaimella käytettäviä oppimateriaaleja, erilaisia tiedostoja sekä itsenäisiä tietokoneohjelmia. (Keränen & Penttinen 2007, 5). Tietokoneet ja sen oheislaitteet vaikuttivat suuresti työ- ja koulumaailmaan 80-luvun taitteessa. Kannettavat ja pöytätietokoneet alkoivat yleistyä 90-luvulla. (Chaline 2013, 201–205.)

Aikaansa edellä olivat suomalainen pariskunta Maria ja Julius Hirn. He aloittivat viittomien opettaminen ja valokuvaamisen Suomessa jo yli 100 vuotta sitten. Aviopari työskenteli yhdessä 1900-luvun alkupuoliskolla luodakseen ensimmäisen viittomakielisen sanakirjan. Tuolloin toteutettu kirjasarja oli aikaansa nähden hyvin edistysellinen. Käsien liikettä oli pyritty kuvastamaan päällekkäisillä valokuvilla sekä kuviin piirtämällä sovittuja merkkejä. (Salmi & Laakso 2005, 314.)

Nykyisen teknologisen kehityksen ansiosta viittomien taltioiminen on muuttunut vaivattomaksi. Niistä voi helposti luoda videomateriaaleja ladattavaksi ilmaisiin verkkosivustoihin. Tietoliikenneyhteydet ovat nykyisin erittäin nopeita, mikä mahdollistaa suurikokoistenkin tiedostojen kuten video-ohjelmien jakamisen. Multimediaohjelmien ja pelien tekeminen on mahdollista ohjelmointitekniikoiden avulla. Aikaisemmin tällaisia sovelluksia täytyi jakaa cd-levyllä, mutta nykyään se on mahdollista verkossa. (Keränen & Penttinen 2007, 5.)

Tuotimme VINSKI-materiaalin maksutonta Prezi-ohjelmaa hyödyntämällä. Prezin (2013) avulla on mahdollista luoda visuaalisia esityksiä. Palvelu yhdistää luovan ajattelun ja teknisen asiantuntijuuden. Esityksiä voi luoda ja jakaa internetissä ilmaiseksi. Peter Arvai, Péter Halácsy ja Adam Somlai-Fischer perustivat Prezin vuonna 2009. Prezi-ohjelmiston luojat vertaavat ohjelmaansa liitutaulun keksimiseen. Heidän mukaansa liitutaulu mahdollisti aikoinaan opetuksen muuttamisen visuaaliseksi kokeemukseksi. Prezi hyödyntää nopeaa tietoverkostoa sekä muita tarjolla olevia verkkopalveluita, kuten YouTube-sivustoa.

5.1 Itsenäinen opiskelu verkossa

Verkko-opinnot ovat erinomainen vaihtoehto työelämässä toimiville opiskelijoille. Verkko-opiskelu soveltuu hyvin opiskelijoiden tavoittamiseen ja on toteutustavaltaan joustava. (Mäyrä 2001, 27.) Tuottamamme itseopiskeltava videomateriaali perustuu juuri joustavuuden näkökulmaan, sillä kohderyhmä muodostuu vuorotyötä tekevästä henkilöstä. Prezi-ohjelmalla tuotettuun videomateriaaliin on mahdollista tutustua kotona, työpaikalla tai missä tahansa, mikäli käytössä on internet-yhteys.

Verkkoympäristöä ei voi kuitenkaan ajatella oikotienä oppimistulosten saavuttamiseen. Teknologian kehittyminen on avannut uusia mahdollisuuksia ja nopeat tietoliikenneyhteydet ovat mahdollistaneet uudenlaisten oppimisympäristöjen luomisen. (Kangaslampi 2001, 50.) Myös oppimiseen liittyvät keskeiset mallit ovat muuttuneet opettajakeskeisestä (pedagogisesta) oppijakeskeiseen (andragogiseen) näkemykseen ja toimintatapaan. Oppijakeskeisessä mallissa oppijan on kannettava vastuu omasta oppimisestaan sekä kehitettävä oppimisen taitojaan. (Grönfors 2002, 129–130.) Suurta vallankumousta oppimisessa ei kuitenkaan ole tapahtunut. Verkkoympäristö tarjoaa vaihtoehtoisen tavan hankkia tietoa verrattuna painettuun sanaan. Oppimisen kannalta tärkeät asiat pysyvät silti muuttumattomina. Ilman motivaatiota, itseohjautuvuutta tai tiedonhankintataitoja teknologian kehittyminen ei tuota oppimistuloksia. (Pantzar 2001, 110.)

5.2 Itsenäinen opiskelu osana työhön perehdytystä

Opinnäytetyön produktia suunnitellessamme halusimme luoda siitä sellaisen, että se toimisi työpaikalla tämän opinnäytetyön toteutuksen jälkeenkin. Verkkopohjainen itseopiskelumateriaali sopii tarkoitukseen erinomaisesti, sillä se on käytettävissä milloin tahansa. Tavoitteemme on, että uusille ohjaajille esitellään tekemämme viittomamateriaali osana työhön perehdytystä. Näin viittomien itsenäinen opiskelu ei jäisi vain tällä hetkellä asumisyksikössä työskenteleville ohjaajille. Emme tietysti voi tietää, millaisia resursseja työpaikalla on tulevaisuudessa käytettävissä työntekijöilleen esimerkiksi työajalla viittomien opiskeluun videomateriaalin avulla.

Hoitoalan työpaikoissa perehdytyksessä uudelle työntekijälle kerrotaan muun muassa työtehtävistä, yksikön työskentelytavoista ja tiedoista, joita tarvitaan yksikön hoitotyössä. Perehdytys alkaa uuden työntekijän aloittaessa heti ensimmäisenä työpäivänä. Perehdyttäjällä tulee olla mahdollisuus irtaantua muista töistä alkuperehdytyksen ajaksi. Uutta työntekijää ei lasketa työvoimavahvuuteen ensimmäisinä päivinä, jolloin hänelle ei tule liian nopeasti esimerkiksi liikaa vastuuta. (Surakka 2009, 74–75.)

Perehdytys vaikuttaa huomattavasti uuden työntekijän työssä viihtymiseen ja uusien toimintatapojen ymmärtämiseen. Uuden työntekijän aloittaessa tulee häntä tukea, jotta hän tuntisi kuuluvansa työyhteisöön ja ymmärtäisi roolinsa siinä. Ei pidä olettaa, että työntekijä oppisi itsenäisesti uudet työtehtävät. Perehdyttäminen on erinomainen tapa välittää tietoa ja toimintatapoja. Parhaimmillaan se yhdistää koko työyhteisöä. (Honkaniemi & Junnila & Ollila & Poskiparta & Rintala-Rasmus & Sandberg 2006, 154.)

Yleensä perehdyttäjä ja perehdytettävä tekevät yhdessä kirjallisen perehdytys suunnitelman. (Surakka 2009, 73). Mikäli kirjallista perehdytys suunnitelmaa käytetään Lakkamaan yksikössä, voisi VINSKIn opiskelu sisältyä suunnitelmaan. Vaikka viittomien itsenäinen opiskelu ei suoranaisesti liity hoitotyöhön, tulisi sitä kuitenkin perustella uudelle työntekijälle. Viittomien käyttö yksikössä on suositeltavaa, sillä osa asukkaista käyttää niitä itsensä ilmaisuun. Mikäli myös uusi työntekijä ottaa vähitellen haltuunsa viittomia ja käyttää niitä asukkaiden kanssa, on kommunikaatio oletettavasti vaivattomampaa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin tuottamalla internetissä Prezi-ohjelmalla toimiva materiaali tukiviittomien itsenäiseen opiskeluun. Esittelimme produktia koulutustilaisuudessa Lakkamaan asuntolan työntekijöille, jonka jälkeen heillä oli noin viisi viikkoa aikaa perehtyä materiaaliin ja opetella viittomia. Tämän jälkeen teetimme verkkopohjaisen Webropol-kyselyn ja toinen meistä havainnoi kolmena päivänä viittomien käyttöä

asuntolan arjessa. Näiden tiedonkeruumenetelmien avulla toivoimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Opinnäytetyössä haluttiin selvittää millaiset vaikutukset tuottamallamme itsenäisesti opiskeltavalla videomateriaalilla oli kommunikaatioon Lakkamaan työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Halusimme myös tietää miten itseopiskeltava viittomamateriaali koettiin työntekijöiden keskuudessa ja oliko käyttökoulukseen osallistumisella vaikutusta materiaalin käyttöön.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme menetelmäksi valikoitui määrällisen tutkimuksen malli. Tutkittavana ilmiönä ovat viittomakommunikaation kehittyminen ohjaajien ja asukkaiden välillä sekä ohjaajien käyttökokemukset VINSK:stä. Päätimme toteuttaa tutkimuksemme teettämällä ohjaajille kyselyn sekä havainnoimalla asumisyksikön arkea.

Työntekijöillä on työpaikallaan mahdollisuus päästä Internetiin, joten Webropol-kysely on sopiva kartoittamaan heidän ajatuksiaan viittomien käytöstä perehdytysmateriaalin haltuun ottamisen jälkeen.

Mikäli epäillään, ettei kyselyillä saada tarpeesi tietoa tai tieto ei ole luotettavaa, havainnointimenetelmästä voi olla yllättävää hyötyä. Havainnoimalla ulkopuolinen voi nähdä, miten erilaisissa tilanteissa toimitaan. Pitkään työskennellyt työntekijä ei välttämättä osaa erotella kyselyssä toimintaansa. Myös niin sanotun ”hiljaisen tiedon” tavoittaa parhaiten havainnoimalla. Havainnoinnin avulla voidaan tarkastella prosessin eri vaiheissa tapahtuneita muutoksia. Etuna on tilanteen autenttisuus. (Kananen 2012, 94–95.)

Kyselyn avulla voidaan selvittää, mitä henkilöt ajattelevat, mutta havainnoimalla voidaan saada tietoa siitä, toimivatko henkilöt todella sillä tavalla kuin sanovat. Havainnoimalla saadaan tietoa esimerkiksi ryhmän käyttäytymisestä ja toiminnasta aidossa tilanteessa. Havainnoinnissa on kuitenkin vaarana se, että havainnoija vaikuttaa

henkilöihin häiritsevästi, mikä voi vaikuttaa tilanteen kulkuun. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 212–213.)

Toinen opinnäytetyön tekijöistä Sara Turula on töissä Lakkamaan asumisyksikössä, minkä vuoksi päädyimme siihen, että Tiina Maja suorittaa havainnoinnin. Ulkopuolisena on helpompi kiinnittää asioihin huomiota ja kun ennakkotietoja ei ole, eivät ne voi vaikuttaa havainnoinnin tuloksiin. Havainnot toteutettiin helmikuussa 2014 kolmen eri työvuoron aikana. Tavoitteenamme oli seurata asumisyksikön arjen kommunikointitilanteita eri vuorokauden aikoina. Tällöin kommunikaatiotilanteita ilmeni useissa erilaisissa päivän tapahtumissa kuten ruokailussa, siirtymätilanteissa ja yhdessäolossa. Havainnoinnin aikana töissä olevilta ohjaajilta pyydettiin kirjallinen lupa havainnointiin. Lupalomake löytyy liitteestä 2.

Päätimme toteuttaa havainnoinnin kolmen eri työvuoron aikana siksi, että pystyisimme havainnoimaan mahdollisimman montaa eri ohjaajaa. Tavoitteenamme oli seurata luonnollisia vuorovaikutustilanteita ohjaajan ja asiakkaan välillä sekä havainnoida, käytettiinkö tilanteissa tukiviittomia niistä hyötyvien asiakkaiden kanssa. Havainnointi toteutettiin asumisyksikön yhteisissä tiloissa. Lakkamaalla asukkailla on omat huoneet ja lisäksi heillä on käytössään yhteiset tilat, kuten suurikokoinen keittiö ruokailutiloihin sekä olohuone. Asukkaiden huoneisiin ei menty yksityisyyden vuoksi.

6.2 Produkti

Keväällä 2013 Turulan työpaikalla Karjaalla oli tarvetta viittomakommunikaation kehittämiseen. Työntekijöille järjestettiin lyhyt kurssi, joka sisälsi kolme 45 minuutin opituntia. Samaan aikaan tarjosimme yhteistyön mahdollisuutta Etevan Lakkamaan asumisyksikköön. Ajatuksemme viittomakommunikaatioon liittyvästä videomateriaalin tuottamisesta ohjaajien käyttöön koettiin tarpeelliseksi ja kiinnostavaksi.

Tämän opinnäytetyön toiminnallisena osuutena suunnittelimme Lakkamaan asumisyksikön henkilökunnalle oman VINSKI-viittomapankin. Loimme verkkopohjaisen Prezi-palvelun avulla miellekarttatyyppisen aineiston, joka sisältää lyhyitä videoita arjen erilaisista aihealueista. Viittomat jaottelimme viiteen eri ryhmään. Materiaalista muo-

dostui kokonaisuus, joka on mahdollista opiskella itsenäisesti kotona tai työpaikalla. Produktimme internet-osoite löytyy liitteestä kolme.

Ohjaajille määritettiin viiden viikon opiskeluohjelma, jossa jokaiselle viikolle oli oma kokonaisuutensa. Tästä johtuen kiinnitimme huomiota videomateriaalin laajuuteen. Kokonaisuuksien alle olisi ollut mahdollista tuottaa lähes loputtomasti videomateriaalia, mutta yritimme pohtia tilaajamme näkökulmasta oleellisia käsitteitä ja valita ne. Oleellimmat käsitteet liittyivät arkisiin toimintoihin esimerkiksi ruoanlaittoon ja pukeutumiseen. Yhteensä viittomia löytyy materiaalista 109. Vaikka määrä tuntuu runsaalta, materiaali on heidän jatkuvassa käytössään. Videoihin voi palata halutessaan milloin vain, joten mikäli viiden viikon aikana ei pysty omaksumaan VINSKIn sisältöä, tarkistamisen mahdollisuus on olemassa.

Lakkamaan asumisyksikössä joulukuussa 2013 järjestetyssä henkilökuntapalaverissa esittelimme opinnäytetyöhömmme liittyvän produktin. Pidimme lyhyen teoriaosuiden viittomien käytöstä puheen tukena. Pohjustimme materiaalissa olevia viittomavaihtoehtoja sekä kategorisointia. Aloitimme Prezi-ohjelman käytön opastamisen ja samanaikaisesti esittelimme viikoittaiset opintokokonaisuudet. Näytimme materiaalista muutamia esimerkkejä, jolloin työntekijät saivat käsityksen siitä, millainen materiaali on kyseessä. Videoita katsoessamme korostimme sitä, että vaikka materiaalissa ei ole ääntä, tulee viittomaa käyttää aina puhuttaessa sen sanan kohdalla, mitä kulloinkin halutaan kyseessä olevassa lausekokonaisuudessa korostaa.

Latasimme työyksikön kaikille tietokoneille suoran linkin Prezi-ohjelmaan materiaaliimme, jolloin käyttö olisi ohjaajille mahdollisimman nopeaa ja tarvittaessa heillä on tilaisuus palata materiaalin pariin vaivatta. Ohjaajat toivoivat myös internet-osoitetta, jotta kotikoneellakin on mahdollista opiskella viittomia. Osoitteita jätettiin toimistoon muistilapuille, joita halutessaan sai ottaa mukaansa.

7 TULOKSET

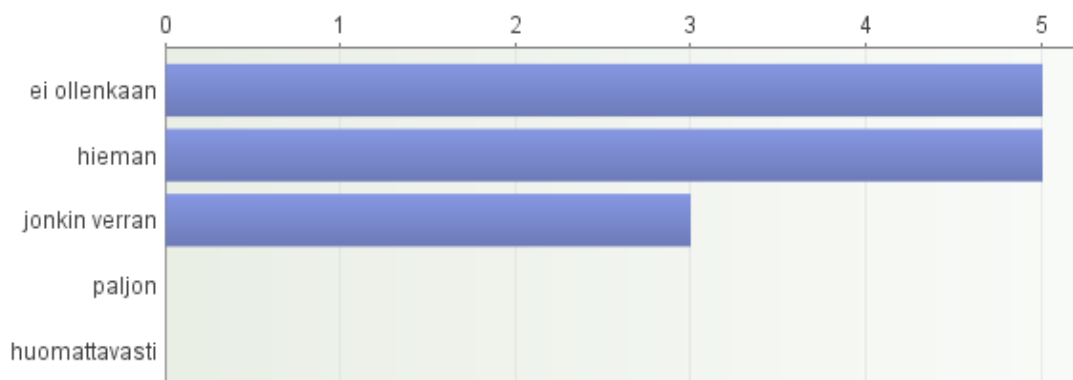
Kyselyn tavoitteena oli saada vastauksia tutkimuskysymyksiimme eli miten itseopiskeltava videomateriaali VINSKI on kehittänyt kommunikaatiota työntekijöiden ja viittomisesta hyötyvien asukkaiden välillä Lakkamaan asumisyksikössä. Tämän lisäksi halusimme kartoittaa ohjaajien kokemuksia siitä, millaiseksi he kokivat itsenäisen videomateriaalin VINSKIn käytön viittomakommunikaation oppimisessa.

VINSKIN käyttökokemuksiin liittyvä tutkimus toteutettiin laatimalla Webropol-kysely Lakkamaan asumisyksikön ohjaajille. Lisäksi tuloksia analysoitiin havainnointimenetelmällä kerätyn tiedon perusteella. Kyselyymme vastasi 13 henkilöä. Potentiaalisia vastaajia oli 18, joten olemme tyytyväisiä saamaamme vastaajamäärään.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen haimme vastauksia kysymällä ohjaajilta millaiseksi he kokivat viittomien toistamisen videomateriaalin mallista, ohjelman käytettävyydestä sekä materiaalin laajuudesta. VINSKI-materiaalia suunnitellessa jouduimme karsimaan viittomia, jottei kokonaisuudesta olisi tullut liian laaja. Siksi meitä kiinnosti, millaiseksi ohjaajat kokivat viittomakommunikaation oppimisen. Meitä kiinnosti myös mitä ohjaajat olisivat kaivanneet verkossa olevan materiaalin lisäksi oppimisen tueksi. Tuloksia analysoidessamme havaitsimme käyttökoulutuksen vaikuttaneen VINSKIn käyttöön. Suodatimme vastauksista käyttökoulutukseen osallistuneet ja heidät, jotka eivät olleet mukana tilaisuudessa.

7.1 Ohjaajien kokemuksia VINSKI-materiaalin hyödyllisyydestä

Kyselyn tulosten perusteella (kuvio 2) Lakkamaan asumisyksikön ohjaajat kokivat, ettei tuottamamme produkti juurikaan lisännyt heidän viittomistaan työvuorojen aikana. Vastaajista (n=13) viiden ohjaajan mielestä VINSKI ei lisännyt viittomien käyttöä lainkaan. Ohjaajista kolme koki, että viittominen on lisääntynyt jonkin verran sekä viisi ohjaajaa koki viittomisen lisääntyneen hieman.

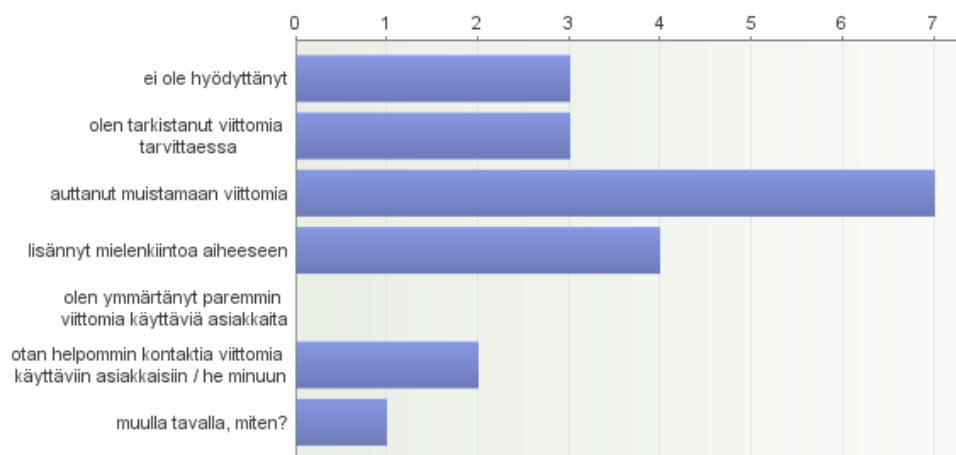

Kuvio 2. VINSKI on lisännyt tukiviittomien käyttöä työssäsi (n=13)

Asumisyksikössä asuu muutama sellainen asukas, jotka hyötyvät viittomien käytöstä sanallisen kommunikoinnin tukena, sillä heidän on vaikea ymmärtää tai tuottaa puheetta. Havainnoin perusteella viittomat eivät ole kommunikoinnin edellytys Lakkamaan asumisyksikössä. Osa työntekijöistä ei käytä viittomia sanallisen viestinsä tukena, mutta siitä ei aiheudu kommunikaatiossa suuria esteitä.

Kukaan vastaajista ei kokenut, että VINSKI olisi lisännyt viittomista paljon tai huomattavia määriä. Vaikka tuottamamme produktin seurauksena viittominen Lakkamaan asumisyksikössä ei huomattavasti lisääntynyt, havainnoinnin perusteella vuorovaikutustilanteessa viittominen asukkaiden kanssa oli toimiva ratkaisu. Kun asukas kommunikoi ohjaajien kanssa, oli usein kyse siitä, mitä asukas haluaa. Asukas saattoi kysyä jostakin asiasta useaan kertaan. Ohjaajat vastasivat useimmiten käyttämällä ääntä sekä viittomaa samaan aikaan. Tämä menetelmä oli havainnoinnin mukaan toimiva ratkaisu, sillä asukas selvästi ymmärsi viestin tällä tavalla hyvin. Asukas tyytyi viitottuun vastaukseen, eikä toistanut kysymystä toisin kuin hänelle pelkällä puheella vastatessa.

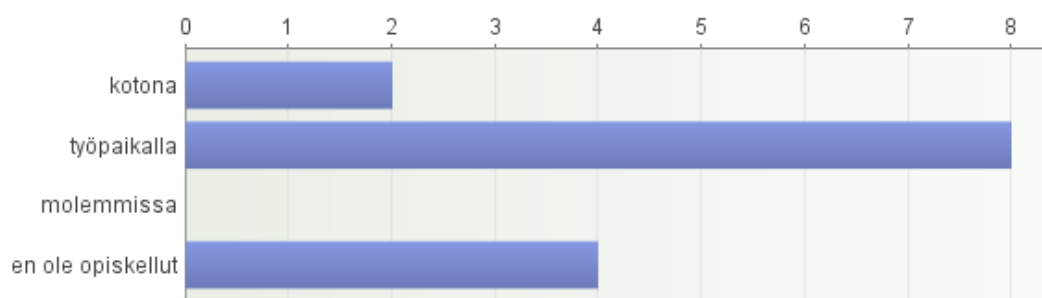
Lisäksi kuviosta 3 on todettavissa, että VINSKI on hyödyttänyt monella eri tavalla kommunikaatiota viittomisesta hyötyvien asukkaiden kanssa.

Kuvio 3. Miten VINSKI on hyödyttänyt kommunikaatiota viittomisesta hyötyvien asiakkaiden kanssa? (n=13)

7.2 Ohjaajien kokemuksia VINSKI-materiaalin käytöstä

Kyselyn tulokset paljastavat, että lähes 25 % prosenttia vastaajista ei ollut käyttänyt verkkopohjaista itseopiskeltavaa materiaalia lainkaan. Syinä olivat käytettävissä olevan ajan riittämättömyys tai tekniset ongelmat. Yksi vastaajista oli myös kokenut viittomia, eikä hän kokenut tarvetta opiskella lisää viittomia. (kuvio 4).

KUVIO 4. Olen opiskellut viittomia VINSKIn avulla (n=13)

Työntekijät arvioivat VINSKIn sopivan hyvin itsenäiseen opiskeluun sopivaksi materiaalin laajuuden näkökulmasta. Ohjaajilla oli mahdollisuus valita asteikolla 1–5, tarkoittaen 1 materiaalia liikaa ja 5 materiaalia liian vähän. Kaikki 13 vastaajaa arvioivat laajuuden numeroksi 3, jolloin materiaali ei ole ollut liian laaja tai vähäinen.

materiaalia oli liikaa	1	2	3	4	5	materiaalia oli liian vähän	Yhteensä	Keskiarvo
Vastaajia 12	0	0	12	0	0		12	3

KUVIO 5. VINSKI sopii viiden viikon mittaiseen itsenäiseen opiskeluun. (n=12)

Halusimme lisäksi kartoittaa onko VINSKI-videomateriaali käyttäjien mielestä helppokäyttöinen vai monimutkainen. Lisäksi halusimme tietää, pitävätkö käyttäjät materiaalia riittävänä vai suppeana. Vastauksien keskiarvoista (kuvio 6) voimme päätellä, että materiaali on ollut vastaajien mielestä enemmän helppokäyttöinen ja riittävä kuin monimutkainen ja suppea. Tähän seikkaan kyselyn perusteella ei ollut vaikutusta siitä näkökulmasta osallistuiko viittomia opiskeleva henkilö järjestämäämme käyttökoulutukseen vai ei. Vain yksi ohjaaja kertoi kyselyssä kokeneensa hankaluuksia saada verkkopohjaista materiaalia toimimaan.

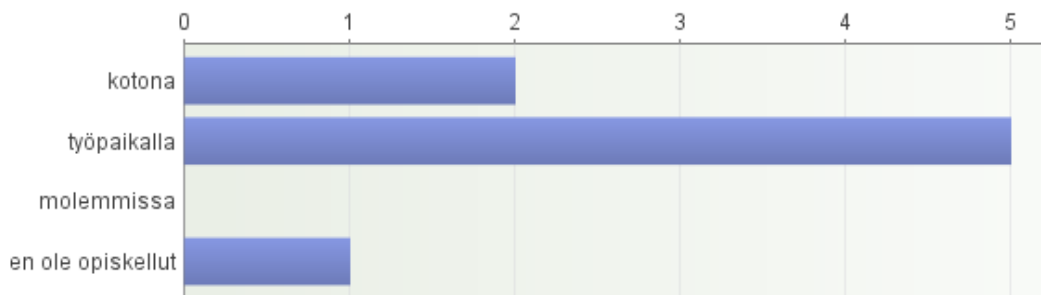
	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
helppokäyttöinen	3	2	5	1	2	monimutkainen	13	2,77
riittävä	3	6	3	1	0	suppea	13	2,15
Yhteensä	6	8	8	2	2		26	2,46

KUVIO 6. VINSKI videomateriaali on (n=13)

Ohjaajien mielenkiinnon lisääntyminen aihetta kohtaan näkyi myös havainnoinnin aikana. Eräässä havainnointitilanteessa asukas opetti ohjaajalle viittomia. Ruokaa laitettaessa ohjaaja ei muistanut tai tiennyt kaikkia ruokiin liittyviä viittomia, joten hän kyseli viittovalta asukkaalta ruoka-aineita vuorotellen niitä näyttäen. Asukas näyttikin sujuvasti viittomia eri ruoille ja ohjaaja viittoi perässä. Tällä tavoin ruoanlaitosta muodostui toimiva vuorovaikutustilanne.

7.3 Käyttökoulutuksen vaikutukset

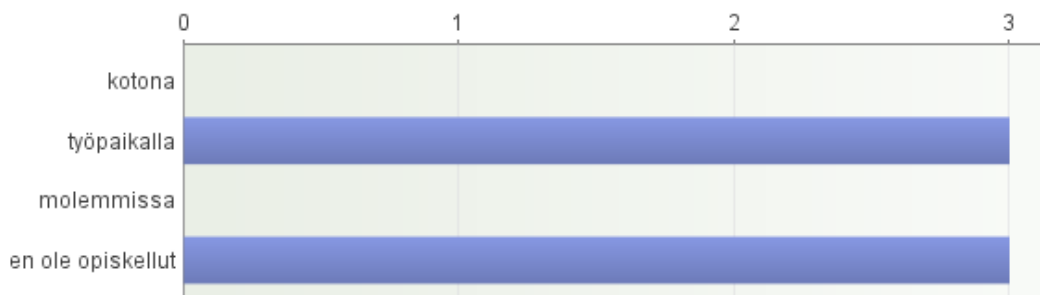
Kyselyn perusteella käyttökoulutukseen osallistumisella oli suuri vaikutus, sillä koulutukseen osallistuneet olivat opiskelleet enemmän ja monipuolisemmin verrattuna heihin, jotka eivät osallistuneet koulutukseen lainkaan. (kuvio 7)

KUVIO 7. Olen opiskellut viittomia VINSKIn avulla. (n=8) Ohjaajat, jotka paikalla käyttökoulutuksessa.

VINSKIn käyttökoulutukseen osallistui seitsemän kyselyyn vastanneista. Heistä kuusi oli opiskellut viittomia aikaisemmin 0–10 tuntia ja yksi 11–20 tuntia. Videomateriaali on viiden henkilön mielestä auttanut muistamaan viittomia, tämän lisäksi neljän henkilön mielestä lisännyt mielenkiintoa aiheeseen. Vastaajien mielestä materiaali sopii hyvin viiden viikon mittaiseen itsenäiseen opiskeluun opiskelun näkökulmasta. Materiaalia on sopiva määrä. Tästä vastaajajoukosta viisi koki, että materiaali on lisännyt heidän viittomistaan hieman. Yksi vastaajista vastasi, että materiaali oli lisännyt viittomista jonkin verran ja toinen ei ollenkaan.

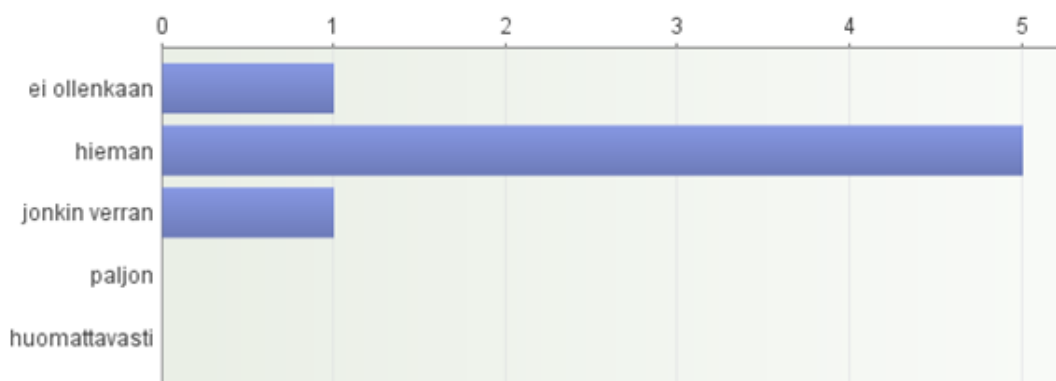
Työntekijät, jotka eivät osallistuneet käyttökoulutukseen, eivät opiskelleet lainkaan kotona. Heistä vain puolet opiskeli työpaikalla ja puolet heistä ei opiskelleet lainkaan (kuvio 8).

KUVIO 8. Olen opiskellut viittomia VINSKIn avulla. (n=6) Ohjaajat, jotka eivät olleet paikalla käyttökoulutuksessa.

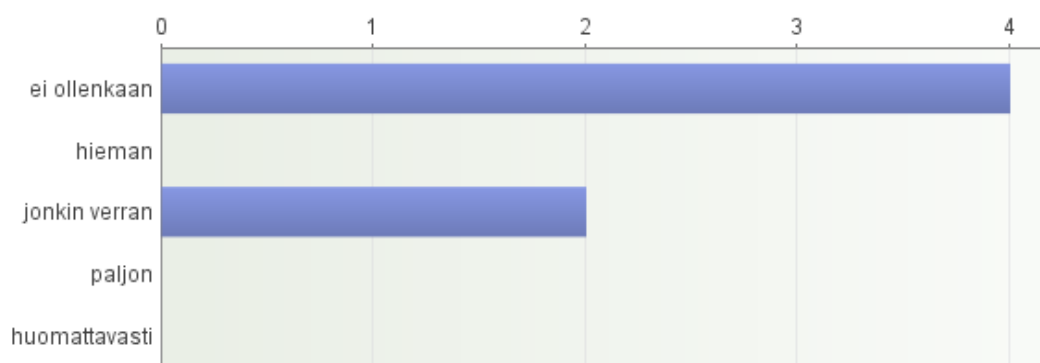
Työyhteisössä johtajien ja esimiesten tuki on tärkeää, sillä sen kautta voidaan saada paras hyöty muutoksena ja kehittymisenä, mikä edistää koko työyhteisöä. Tukemalla työntekijöiden itsensä kehittämistä, voidaan heitä ohjata toimimaan tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. (Grönfors 2002, 112.) Käyttökoulutuksessa esimies kannusti työntekijöitä käyttämään VINSKI-materiaalia työn ohessa hiljaisina hetkinä.

Käyttökoulutuksen vaikutus on havaittavissa kyselyn perusteella myös siinä, kuinka ohjaajat kokivat VINSKIn vaikuttaneen heidän viittomisensa määrään työpäivän aikana (kuvio 9). Osallistuneista vain yksi ohjaaja koki, ettei viittominen ole lisääntynyt.

KUVIO 9. Onko VINSKI lisännyt viittomistasi? (n=7)

Kun tuloksia verrataan vastaajaryhmään, jotka eivät osallistuneet käyttökoulutukseen, eroavaisuuksia on havaittavissa (kuvio 10). Tässä vastaajaryhmässä suurin osa koki, ettei VINSKI ole lisännyt heidän viittomistaan lainkaan.

KUVIO 10. Onko VINSKI lisännyt viittomistasi? (n=6)

8 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin viittomien itsenäiseen opiskeluun verkossa ja työhön perehdytyksen näkökulmaan. Opinnäytetyömme tavoitteena oli luoda materiaalia, joka auttaa ohjaajia opiskelemaan itsenäisesti ja muistamaan viittomia. Lisäksi toivomme, että tuottamamme videopohjainen verkkomateriaali jäisi pysyväksi osaksi uusien työntekijöiden työhön perehdyttämistä. VINSKI-materiaali on luotu tilaajan käyttöön vuosiksi eteenpäin ja toivomme, että he hyödyntävät sitä edistääkseen kommunikointia asumisyksikössä ohjaajien ja asukkaiden välillä.

Ei ole olemassa yhtä ja oikeaa tapaa toteuttaa verkko-opetusta tai opetusta yleensä. (Mäyrä 2001, 23). Tuottamamme VINSKI-materiaali pyrittiin muokkaamaan mahdollisimman joustavaksi ratkaisuksi ja itsenäiseen opiskeluun sopivaksi kohderyhmä huomioon ottaen. Internet on mahdollistanut sen, että opiskeluun tarvittavat aineistot ovat saatavilla helposti, eikä niiden saatavuus ole riippuvainen paikasta tai ajasta. (Grönfors 2002, 122). Tuottamamme verkkopohjainen videomateriaali vaatii toimiakseen internet-yhteyden sekä nykyaikaiset ohjelmistot, jotta produktiamme voidaan käyttää opiskeluvälineenä.

Opinnäytetyömme produkti suunniteltiin itseopiskelumateriaaliksi, minkä vuoksi ja-
oimme sen viiden viikon osiin. Näin materiaalin käyttäjälle asetettiin tavoiteaika, jossa
kyseisen viikon viittomat tulisi käydä läpi. Produktia työstäessämme pyrimme, että
tuottamaamme materiaali kohtaan kohdistuneet odotukset täytettiin tuottamalla sel-
keää videokuvaa, jonka kautta oppiminen on helppoa. Käyttökoulutuksemme vain
opasti materiaalin käyttöön, emmekä varsinaisesti opettaneet viittomia ohjaajille. Oh-
jaajille jäi vastuu omasta oppimisesta, sillä opinnäytetyön produktiin ei sisällynyt tai-
tojen seuranta. Grönforsin (2002, 120) mukaan verkko-oppimisessa korostuu vas-
tuu omasta oppimisesta sekä itsearvioinnista. Myös positiivinen asenne oppimista
kohtaan ja oman oppimistyylin tuntemus ja tavoitteiden asettaminen sekä aktiivinen
ote oppimiseen koetaan erittäin tärkeäksi.

Valmistamamme materiaali on eräs ratkaisuehdotus asumisyksikön kommunikatiivi-
siin haasteisiin, jonka avulla ohjaajat voivat kehittää taitojaan viittomisessa. Myö-
hemmin uusien työntekijöiden aloittaessa myös he saavat käsityksen tukiviittomista
ja voivat halutessaan opiskella viittomia videomateriaalista. Grönfors (2002, 79) tote-
aa, että jokaisesta organisaatiosta löytyy kehittämisen kohteita sekä ongelmia rat-
kaistavaksi. Niihin paneutuminen vaatii aikaa, jota hyvin usein on käytössä rajallises-
ti, vaikka ongelmien ratkaisu olisi toiminnan kannalta merkittävää.

Olemme tyytyväisiä, että valitsimme tämän aiheen opinnäytetyöksemme ja projektin
toteutus on ollut mielenkiintoinen prosessi. Produktin tuottaminen ja sen vaikutusten
tutkiminen on tukenut hyvin tulkkiopinnoissamme valitsemaamme pedagogista suun-
tautumista. Voimme jatkossa hyödyntää opinnäytetyön tekemisessä opittuja taitoja ja
tietoja työelämässä. Olemme oppineet paljon materiaalin tuottamisesta. Halusimme
tarjota tasalaatuaista videokuvaa. Tämä päämäärä saavutettiin kiinnittämällä huomiota
taustaan, viittojan meikkiin ja vaatetukseen. Kaikissa videoklipeissä oli käytössä sa-
ma valaistus. Kuvassimme videot viittojan edestäpäin. Näin jälkeenpäin ajateltuna oli-
simme voineet kuvata myös hieman sivuttaisesta perspektiivistä, jolloin käsimuoto
sekä liike ovat paremmin hahmotettavissa.

Opinnäytetyömme produkti VINSKI tarjoaa sanakirjamaisen mallin, mutta erona in-
ternetissä oleviin viittomasanakirjoihin siinä on viikoittainen etenemissuunnitelma ai-

healueittain. Produktissamme ei ole sanahauulla toimivaa vastineen löytämismahdollisuutta. Mielestämme produktimme etuna verrattuna sanakirjatyyppisiin hakuihin, joista sana kerrallaan tulee löytää oikea vastine, meidän tuottamamme materiaali tarjoaa aihekokonaisuuden viittomat kerrallaan nähtäväksi.

Työn rajaaminen muotoutui vähitellen opinnäytetyötä tehdessämme. Produktin valmistuessa ja kyselyn lähetysvaiheessa tutkimuskysymyksemme muokkautuivat lopulliseen muotoonsa. Halusimme siis selvittää miten itseopiskeltava VINSKI-materiaali on kehittänyt kommunikaatiota työntekijöiden ja viittomista hyötyvien asiakkaiden välillä Lakkamaan asuntolassa. Lisäksi halusimme saada selville, miten ohjaajat kokivat itsenäisen videomateriaalin käytön viittomakommunikaation oppimisessa ja oliko käyttökoulutuksella vaikutusta VINSKIn käyttämiseen. Mielestämme onnistuimme kyselyn ja havainnoinnin avulla saamaan hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Havaintojen mukaan toiset ohjaajat viittovat enemmän kuin toiset. Osa ohjaajista ei viittonut lainkaan havainnoinnin aikana. Kaikkien asukkaiden kanssa viittomia ei tarvita, sillä he kommunikoivat sujuvasti puheella. Ohjaajat, jotka osaavat viittoa ja viittomia käyttävät asukkaat käyttivät viittomia aina kommunikoidessaan.

Viittovien asukkaiden kanssa tehtiin paljon sitä, että kun he viittoivat, toisti ohjaaja puheella tarkentamalla varmistaen ymmärtäneensä oikein. Näin asukas oli tyytyväinen kun häntä oli ymmärretty. Mikäli tulkinta oli väärä, asukas yleensä näytti uudestaan ja yritti selittää osoittelemalla tai kirjoittamalla mistä on kyse.

Asukkaat ottivat kontaktia havainnoijaan ja selvästi tiesivät, mitä varten heidän asumisyksikössään ollaan. He kyselivät itse havainnoijalta viittomia ja viittoivat niitä. Myös työntekijät kysyivät eri tilanteissa havainnoijalta viittomia. Alun perin tarkoitus oli havainnoida täysin ulkopuolisena tarkkailijana, mutta kun mennään paikkaan, joka on ihmisten koti tai työpaikka, toisinaan osallistui vuorovaikutustilanteisiin omana itsenä. Asukkaissa sekä työntekijöissä oli huomattavissa innokkuutta viittomia kohtaan, sillä he kyselivät niitä havainnoijalta.

Löysimme runsaasti kirjallisuutta koskien kehitysvammaisten kommunikoinnin haasteita varhaislapsuudessa sekä kouluikäisten kieleen ja kommunikaatioon liittyvästä kuntoutuksesta. Kirjallisuus toteaa, että joillakin kommunikaation haasteet jatkuvat läpi elämän ja heidän kommunikointinsa tulee aina perustumaan johonkin muuhun tapaan kuin puheeseen. Olemme molemmat huomanneet työskennellessämme aikuisten kehitysvammaisten parissa, että suurimmalla osalla ikääntyvistä kehitysvammaisista ei välttämättä ole mitään puhetta korvaavaa ja tukevaa kommunikaatiomenetelmää käytössään. Olisimme kaivanneet kohdennetumpaa tietopohjaa liittyen kehitysvammaisten aikuisten kommunikointiin.

8.1 Opinnäytetyön luotettavuuden ja eettisyyden arviointia

Kyselystä saatuja tuloksia voidaan pitää luotettavina siitä näkökulmasta, että vastaajajoukko edustaa suurinta osaa Lakkamaan asumisyksikön ohjaajista. Tulokset ovat kuitenkin yleistettävissä vain kyseisen asumisyksikön tämänhetkiseen tilanteeseen. Mikäli tuloksia halutaan tarkastella suuremmassa mittakaavassa, tulee produkti toteuttaa samankaltaisena yhtäaikaaisesti useammassa asumisyksikössä. Tulokset kuitenkin antavat suuntaa sille, millä tavalla tämänkaltaiset projektit tulee toteuttaa.

Osallistuimme 20.1.2014 Lakkamaan asumisyksikön raportille, jossa oli paikalla ohjaajia aamu- ja iltavuorosta. Kerroimme heille havainnoinnin merkityksestä tutkimukseemme ja havainnoinnin toteutustavasta heidän työpaikallaan. Pyysimme heitä vastaamaan tekemäämme kyselyyn, saatekirje liitettiin heillä käytössä olevaan viestivihkoon ja lähetettiin asumisyksikön sähköpostiin. Näin ollen ohjaajat, jotka eivät olleet paikalla, saivat myös tiedon kyselystämme. Olimme tätä ennen olleet esittelemässä opinnäytetyötämme ja kouluttamassa henkilökuntaa VINSKI-verkkomateriaalin käyttöön. Näin työntekijät tiesivät, millainen opinnäytetyö oli tulossa ja mihin tarkoituksiin havainnointi ja kysely tehtiin.

Tutkimusta toteutettaessa ihmisarvon kunnioittaminen kuuluu hyviin tieteellisiin käytäntöihin. Esimerkiksi henkilöiden itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan antamalla heille mahdollisuus valita, haluavatko he osallistua tutkimukseen vai ei. Tutkimukseen suostuvan henkilön on ymmärrettävä, mihin hän ryhtyy ja hänelle on annettava

tietoa tutkimuksesta ja kerrottava, mitä tulee tapahtumaan tutkimuksen kulussa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 25.)

Periaatteessa työntekijöillä ei ollut valtaa päättää osallistuvatko he tutkimukseen, sillä päätös tehtiin esimiestasolla. Kaikkia työntekijöitä pyydettiin osallistumaan kyselyyn vastaamiseen. Havainnointipäivinä kerättiin henkilöiden suostumukset lupalomakkeiden muodossa ja havainnoinnista olisi halutessaan ollut mahdollisuus kieltäytyä.

Tutkimusta tehdessä plagiointi eli luvaton lainaaminen on ehdottoman kiellettyä. Suoria lainauksia käytettäessä on oltava erityisen tarkkana. Tutkimustuloksia ei saa yleistää kritiikittömästi. Tuloksia ei myöskään saa sepittää tai käyttää tekaistuja havaintoja. Tutkimuksen puutteet on esitettävä eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 26.) Olemme kiinnittäneet huomiota tämän tutkimuksen aikana tietopohjan selkeään lähdeviittauksen käyttöön. Tutkimustuloksia analysoidessamme olemme perustelleet ne tulokset, jotka ovat yleistettävissä sekä tulokset, jotka ovat liitettävissä vain VINSKI-produktiin ja sen toteutustapaan Lakkamaan asumisyksikössä.

Mikäli tutkimuksessa käytetään kyselyä, muodostuu eettiseksi ongelmaksi kyselyn luotettavuuden arviointi. Kyselyn kysymysten asettelussa tulee olla tarkkana, sillä virheeksi voi muodostua kysymysten johdattelevuus tai se, ettei kysymyksiä voi tulkita yksiselitteisesti. Kyselyn tekijät tulevat helposti sokeaksi omalle kyselylleen, minkä vuoksi sitä tulisi tarkastella kriittisesti. (Mäkinen 2006, 92–93.) Kyselyn avulla halusimme saada vastauksia tutkimuskysymyksiimme, tutkittavan ilmiön pohjalta loimme kyselyn. Kyselyn lopullista muotoilua hiottiin yhdessä opinnäytetyötämme ohjaavan lehtorin kanssa. Kyselyssämme ei ollut johdattelevia kysymyksiä, mutta perusoletuksenamme oli, että vastaaja oli käyttänyt VINSKI-materiaalia.

Kävimme kertomassa opinnäytetyöstämme Lakkamaan asumisyksikössä ja korostimme sitä, että kyselyyn vastataan nimettömästi. Kyselyn vastaajille on selvennettävä, miten heidän anonymiteettinsä turvataan (Mäkinen 2006, 93). Kyselyssämme ei esimerkiksi kysytty sukupuolta tai ikää, mikä parantaa anonymiteettiä entisestään ja näin vastaajat eivät olleet helposti tunnistettavissa. Kyselyn tuloksia analysoidessa

emme keskittyneet yksittäisiin vastaajiin, vaan tarkastelimme tuloksia muista näkökulmista.

Kyselyn vastaamisen tulee olla maksutonta. Esimerkiksi, jos vastaajaa pyydetään palauttamaan kyselylomake postitse, on kohteliasta liittää mukaan kirjekuori, jossa on maksettu postimaksu. (Mäkinen 2006, 93.) Toteutimme kyselyn verkossa toimivalla Webropol-ohjelmalla, jolloin vastaamisesta ei syntynyt kustannuksia. Emme tarjonneet kyselyyn vastanneille palkkiota osallistumisestaan, sillä meillä ei ollut mahdollisuutta siihen. Suomessa kyselyihin osallistumisesta ei yleensä saa palkkiota, vaan vastaajilla voi olla mahdollisuus osallistua yhteen arvottavaan palkintoon (Mäkinen 2006, 94).

8.2 Jatkotutkimusehdotuksia

Teettämästämme kyselystä käy ilmi, että viittomamateriaalin itsenäisen opiskelun lisäksi suurin osa vastanneista toivoo lisäksi opetusta tai ohjausta. Noin puolet vastaajista toivoi lisätietoa viittomien käytöstä ja yksi vastaajista taitojen seuranta. Jatkossa voitaisiin siis tutkia sitä, miten esimerkiksi itsenäisen viittomamateriaalin opiskeluun vaikuttaisi opetus- tai ohjaustuntien lisääminen sekä taitojen seuranta. Olisi mielenkiintoista saada jonkinlainen vertaus siitä, oppivatko ihmiset paremmin opettajan avulla kuin itsenäisesti.

Tekniikka kehittyy koko ajan. Tulevaisuudessa viittomamateriaali voi olla vieläkin kehittyneempää ja mahdollisuuksia on monia. Toimivan itseopiskelumateriaalin kehitystä voitaisiin jatkaa. VINSKI on yksi useista mahdollisuuksista toteuttaa itsenäistä opiskelumateriaalia verkkoon. Työssämme keskityttiin yksittäisiin viittomiin. Materiaalia voi tuottaa esimerkiksi viitotulla puheella tai viittomakielellä, jolloin opiskelumahdollisuudet laajenevat. Viikoittaiseen opiskeluohjelmaan voisi lisätä lausetasoisia ymmärtämis- ja tuottamisharjoituksia. Jatkossa voitaisiin tutkia sitä, miten konkreettisten tehtävien lisääminen materiaaliin vaikuttaa oppimistuloksiin.

LÄHTEET

Eteva kuntayhtymä 2014. Viitattu 20.4.2014. <http://www.eteva.fi/Eteva/>

Chaline, Eric 2013. 50 konetta jotka muuttivat maailmaa. Suom. Veli-Pekka Ketola. Vantaa: Moreeni

Grönfors, Terttu 2002. Työstä oppiminen – Action Learning, Työssä oppiminen – e-learning. Espoo: Facile Publishing.

Haaksilahti, Tiina & Raatikainen, Sari 2012. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikatiokeinot. Teoksessa Maria-Elisa Salonsaari & Tiina Haaksilahti & Sari Laatikainen & Päivi Rainò & Ulla Aunola (toim.) Viiton ja ohjaan. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy, 145–157.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

Honkaniemi, Laura & Junnila, Kirsi & Ollila, Juhani & Poskiparta, Hanna & Rintala-Rasmus, Anita & Sandberg, Juha 2006. Viisaat valinnat. Työterveyslaitos.

Huuhtanen, Kristiina 2007a. Mitä kommunikointi on? teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 12-25.

Huuhtanen, Kristiina 2007b. Kommunikointi elein ja viittomin teoksessa Kristiina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 27-31.

Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Finn Lectura.

Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kangaslampi, Virpi 2001. Ammatillinen multimediaoppimisympäristö. Teoksessa Ari Haasio & Juha Piukkula (toim.) Oppiminen verkossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 45–61.

Kaski, Markus 2009. Kehitysvammaisuus. Syitä ja ilmenemismuotoja. Helsinki: WSOY oppimateriaalit. 4. uudistettu painos.

Keränen, Vesa & Penttinen, Jukka 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas. Jyväskylä: WSOY.

Launonen, Kaisa 2006. Kehitysvammaisuuteen liittyviä kielen ja kommunikoinnin piirteitä. Teoksessa Kaisa Launonen & Anna-Maija Korpjaakko-Huuhka (toim.) Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 6. painos, 143–166.

Launonen, Kaisa 2007. Vuorovaikutus – kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

- Laurén, Sirpa 2011. Viitottu puhe ja tukiviittomat. Teoksessa Eeva Lehto & Ritva Parkas & Hannele Hyvärinen (toim.) Ilo kommunikoida. Kommunikaatiomuodot esittelyssä. Helsinki: Satakieliohjelma, 7-8.
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Mäyrä, Frans 2001. Verkkoympäristö ja oppimisen kulttuuri. Teoksessa Ari Haasio & Juha Piukkula (toim.) Oppiminen verkossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 23–43.
- Pantzar, Eero 2001. Oppimisteoreettisia näkökulmia verkkoperustaisten oppimisympäristöjen suunnitteluun. Teoksessa Ari Haasio & Juha Piukkula (toim.) Oppiminen verkossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 105–133.
- Prezi 2013. Viitattu 15.11.2013. <http://prezi.com/about/>
- Salmi, Eeva & Laakso, Risto 2005. Maahan lämpimään. Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen Liitto
- Salenius, Elina & Aura, Maria 2012. Tavoitteena kommunikaation parantaminen: Selvitys aikuisopiskelijoiden motivaatiosta ja oppimisstrategioista tukiviittomakurssilla. Diakonia-ammattikorkeakoulu: opinnäytetyö.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
- Surakka, Tuula 2009. Hyvä työpaikka hoitoalalla – näin haetaan ja sitoutetaan osajia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Tolvanen, Leena 2009. CP-vamman vaikutus puheeseen, kieleen ja kommunikaatioon. Teoksessa Kaisa Launonen & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 8. muuttumaton painos, 95–118.
- von Tetzchner, Stephen & Martinsen, Harald 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Suom. Kaisa Launonen. Helsinki: Kehitysvammaliitto. 3. uudistettu painos.

LIITTEET

LIITE 1 KYSELY

Käyttökokemuksia tukiviittomien itsenäisestä opiskelusta VINSKI-videomateriaalin avulla Lakkamaan asumisyksikössä

1. Olen työskennellyt alalla

0-2 vuotta

3-5 vuotta

6-10 vuotta

11-15 vuotta

yli 16 vuotta

2. Olen koulutukseltani

avoin kysymys

3. Olen aikaisemmin opiskellut viittomia

en lainkaan

0-10 tuntia

11-20 tuntia

21-40 tuntia

41 tuntia tai enemmän

4. Osallistuin VINSKIn käyttökoulutukseen 11.12.2013

kyllä

en

5. Olen opiskellut viittomia VINSKIn avulla

kotona

työpaikalla

molemmissa

en ole opiskellut

6. Jos et ole opiskellut, syynä oli

ei aikaa
ei kiinnostusta
en osaa käyttää
en koe tarvitsevani
muu syy, mikä?

7. VINSKI videomateriaali on

Asteikko 1-5

1 helppokäyttöinen 5 monimutkainen
1 riittävä 5 suppea

8. Viittomien toistaminen videoiden mallista on

Asteikko 1-5

1 helppoa 5 vaikeaa

9. VINSKI on lisännyt tukiviittomien käyttöä työssäni

ei ollenkaan
hieman
jonkin verran
paljon
huomattavasti
perustelut

10. VINSKI on hyödyttänyt kommunikaatiota viittomisesta hyötyvien asiakkaiden kanssa

ei ole hyödyttänyt
olen tarkistanut viittomia tarvittaessa
auttanut muistamaan viittomia
lisännyt mielenkiintoa aiheeseen
olen ymmärtänyt paremmin viittomia käyttäviä asiakkaita
otan helpommin kontaktia viittomia käyttäviin asiakkaisiin / he minuun
muulla tavalla, miten?

11. VINSKI sopii viiden viikon mittaiseen itsenäiseen opiskeluun

Asteikko 1-5

1 materiaalia oli liikaa 5 materiaalia oli liian vähän

12. Itsenäisen viittomien opiskelun lisäksi toivon

opetusta tai ohjausta
lisätietoa viittomien käytöstä
taitojeni seurantaa
arviointia osaamisestani

13. Risut ja ruusut

LIITE 2 LUPALOMAKE

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LUPA

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin viittomakielen-
tulkin koulutusohjelman opinnäytetyöntekijöiden Tiina Majan ja Sara Turu-
lan havainnoida tukiviittomien käyttöäni työpäivän aikana. Aikataulut sovi-
taan erikseen.

Opinnäytetyöntekijöitä sitoo viittomakielentulkkien vaitiolovelvollisuus.
Havainnointitutkimuksessa saatuja tietoja esitetään opinnäytetyössä sellai-
sessa muodossa, ettei se loukkaa henkilöiden yksityisyyttä eikä heidän hen-
kilöllisyytensä paljastu.

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Yhteystiedot

LIITE 3

Saatekirje

Hei asuntolan väki!

Viikot rientävät vauhdilla ja lähestymme teitä opinnäytetyömme tiimoilta.

Olemme valmistaneet teille verkkopohjaisen tukiviittomamateriaalin, johon olette saaneet tutustua itsenäisesti työnne ohessa reilun kuukauden verran.

Opinnäytetyömme tutkimukselliseen osuuteen liittyen pyydämme teitä vastamaan kyselyyn, jonka verkko-osoite löytyy tämän viestin lopusta. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonymisti, eli henkilöllisyytesi ei paljastu. Vastaaminen vie vain muutaman minuutin ja on työtämme ajatellen ensiarvoisen tärkeää.

Kysely sulkeutuu perjantaina 31.1.2013.

Terveisin viittomakielentulkkiopiskelijat

Sara Turula ja Tiina Maja

Kyselyyn pääset tästä:

<https://www.webpolsurveys.com/S/966085D5AAED5A7F.par>

LIITE 4

VINSKI-materiaalin internet-osoite:

http://prezi.com/by5dc_7muplj/vinski-viidessa-viikossa-viittomilla-vipinaa-viestintaan/